

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

Гар бичмэлийн эрхтэй©

НАРАНГЭРЭЛИЙН ТҮВШИНБАЯР

**ӨРХ, СУМЫН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВҮҮДИЙН ТУСЛАМЖ
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАРЫН ДОТООД ХЯНАЛТЫН
ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ**

E720100 Нийгмийн эрүүл мэнд

Нийгмийн эрүүл мэндийн магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар хот

2014 он

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
АНАГААХЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСНИЙ ИХ СУРГУУЛЬ

НАРАНГЭРЭЛИЙН ТҮВШИНБАЯР

**ӨРХ, СУМЫН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВҮҮДИЙН ТУСЛАМЖ
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАРЫН ДОТООД ХЯНАЛТЫН
ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ**

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

АУ-ны доктор С.Мөнхсайхан

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

УУ-ны доктор Л.Төмөрбаатар

Улаанбаатар хот

2014 он

ТОВЧ ХУРААНГУЙ

Өрх, Сумын эрүүл мэндийн төвүүдийн тусламж үйлчилгээний чанарын дотоод хяналтын өнөөгийн байдал

Үндэслэл

Бүх нийтийн чанарын удирдлага \Total Quality\ нь ХХ зуунаас эхлэн “Шинжлэх ухааны менежмент”-ийн тэргүүлэх үзэл баримтлал болж үүсч хөгжсөн түүхтэй. Иймээс ч дэлхийн зах зээл дээр, байгаа нөөцөө зөв ашиглан өрсөлдөх чадвартай бараа бүтээгдэхүүнийг бий болгох эрмэлзэл нь үйлдвэрлэл, үйлчилгээний ерөнхий зохион байгуулалт, бүх үйл явц, чанарын стандартчилал, бүтээгдэхүүний шинжилгээ зөвшөөрөл, итгэмжлэл олгох зэрэг чанарыг тасралтгүй сайжруулах шинэ аргыг нэвтрүүлэх үндэс болсон юм. Манайоронд “Бүх нийтийн чанарын удирдлага”-ын Чанарын баталгаажилт болон Чанар сайжруулалт гэсэн хоёр гол үйл явцыг Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлагын тогтолцоондоо хэрэгжүүлсээр даруй 20-оод жил болсон хэдий ч тусламж үйлчилгээний чанарт ахиц гарахгүй байгаа нь энэхүү судалгааг хийх үндэслэл болсон юм.

Зорилго

Өрх, Сумын эрүүл мэндийн төвүүдийн тусламж үйлчилгээний чанарын дотоод хяналтын өнөөгийн байдлыг тодорхойлох.

Судалгааны хэрэглэгдэхүүн ба арга зүй:

ӨЭМТ,СЭМТ-ийн тусламж үйлчилгээний чанарын дотоод хяналтын өнөөгийн байдлыг тодорхойлох судалгааг агшингийн загвараар явуулж, тоон болон чанарын аргаар мэдээ баримтыг цуглуулсан. Судалгаанд Улаанбаатар хот болон хөдөө орон нутгийн Өрх, Сумын ЭМТ-ийн 38 удирдах ажилтанг хамруулсан. Судалгааны үр дүнгийн боловсруулалтыг SPSS Statistics 17.0 программыг ашиглан, хувь болон дундаж утгын статистик магадлал бүхий ялгааг 95 хувийн магадлалаар баталгаажуулсан болно.

Үр дүн:

Судалгаанд хамрагдсан байгууллагуудын 86% нь чанар сайжруулах үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэх хөрөнгийн сан байдаггүй, төсөвлөсөн боловч үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх эрх зүйн орчин байхгүй байна. Тусламж үйлчилгээний чанар сайжруулах үйл явцыг төлөвлөсөн 97,2% нь боловч төлөвлөлтийн дагуух хэрэгжилтийн хувь

69,1% байгаа нь чанарыг сайжруулах үйл явц хангалтгүй байгааг харуулж байна. Өрх, Сумын Эрүүл мэндийн төвүүд нь эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнийхээ чанарын дотоод хяналт үнэлгээг янз бүрийн арга аргачлал, шалгуур үзүүлэлтүүдээр гаргасан байна.

Тусламж үйлчилгээний чанарыг сайжруулах талаар мэдээллийг бүртгэх, нэгтгэн дүгнэх, мэдээлэлд үндэслэн чанарт гарсан өөрчлөлт зэргийг үнэлж цаашдын ажлын төлөвлөлтөнд ашигладаг байдал 26.5% байна. Энэ нь чанарын талаарх мэдээллийг цуглуулж, төлөвлөлтөнд ашиглаж байгаа байдал хангалттай бус байгааг харуулж байна. Өрх, Сумын ЭМТ-үүдэд тусламж үйлчилгээний чанар хариуцсан багыг томилсон байдал 100%-тай байгаа боловч багийн дотор мэргэшсэн чанарын мэргэжилтэнээр 18,1% нь хангагдсан, хавсран ажил гүйцэтгэж байгаа ажилтан 91,3% байна.

Судалгааны ажлын дүгнэлт:

Өрх, Сумын ЭМТ-дэд чанарын удирдлагын тогтолцооны баримт бичгүүдээс чанарын дотоод хяналтын үйл ажиллагааны бүтэц зохион байгуулалт болон чанар сайжруулахад чиглэсэн баримт бичгүүд сүүлийн жилүүдэд зонхилон мөрдөгдөж, чанарын дотоод хяналтын үйл ажиллагааны үйл явц болон үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд чанарын удирдлагын эрх зүйн баримт бичгүүдэд хараахан тусгагдаагүй байна.

Түлхүүр үг: чанарын удирдлагын тогтолцооны эрх зүйн орчин, чанар, чанарын дотоод хяналт.

ABSTRACT

HEALTH SERVICES QUALITY CONTROL IN SOUM AND FAMILY HEALTH CENTRES

Background: In order to improve the quality of health care, quality control teams were established at the MOH in 1992, at secondary and tertiary hospitals in 1997, and at all health organizations from 2007. Accreditation of health organizations started in 2002. The MOH approved the program on strengthening hospital quality management system, aiming to strengthen quality management system at all levels of the sector, create a supportive legal environment, develop and enforce service standards, clinical guidelines and pathways, and performance and quality indicators, and provide stakeholders coordination in continuous quality improvement. Over the last few years, most hospital and clinical standards have been updated, and manuals and guidelines on specific diseases and conditions have been published. However, most surveys and reviews revealed that the quality of services is a major constraint in the Mongolian health sector which led us to conduct the present study.

Methods: This is a descriptive cross-sectional study. Data was collected by quantitative and qualitative methods. Quantitative data was analyzed using SPSS 17.0 application and appropriate parametric tests and qualitative data was analyzed by content. The statistical significance level of the test was $p < 0.05$.

Results: 86% of hospitals didn't had financial fund for health services quality improvement, even though 97,2% of hospitals had quality improvement plan the 69,1% of plan was achieved, 26,5% of hospitals used the information technology to record and analyze the hospital data to improve the service quality, only 18,1% had specialized quality professionals, 91,3% of staffs on quality management had multiple position in the hospital.

Conclusion: The organizations involved in research had no financial resources for health services quality improvement, also there was no clear legal environment to sustain health service quality. The quality inspection and control rules were distinct and different among hospitals.

Key words: Quality, hospital quality management system, quality control, total quality.

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Эрүүл мэндийн байгууллагын ТҮ-ний чанар сайжруулах үйл ажиллагааны үе шатыг харуулсан мөчлөг.....	23
Зураг 2. Чанарын хяналтын хэлбэр ба үе шатууд.....	25
Зураг 3. Судалгааны түүврийн үе шат.....	26
Зураг 4. Монгол улсын Эрүүл мэндийн салбарын ЧУТ-ны эрх зүйн баримтууд....	34
Зураг 5. Монгол улсын ЭМТҮ-ний ЧУ-ын эрхзүйн хөгжлийн үе шатууд.....	37
Зураг 7. Байгууллагууд эрхэм зорилгоо үйл ажиллагааны хэрэгжилт.....	41
Зураг 8. ЭМТҮ-ний чанар аюулгүй байдлын төлөвлөлтийн байдал.....	42
Зураг 9. Өрх, Сумын ЭМТ-ийн чанарын дотоод хяналт хариуцан ажиллаж буй мэргэжилтэнүүд.....	43
Зураг 10. Чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулах үйл ажиллагааны хэрэгжилт.....	44
Зураг 11. ЭМТҮ-ний чанарын дотоод хяналтын үйл ажиллагаа.....	46
Зураг 12. Чанарын загварчлалын дотоод хяналтын үйл ажиллагаа.....	47

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1 . Судалгааны асуумжийн бүтэц, найдвартай байдал.....	29
Хүснэгт 2 . ЧУТ-ны эрх зүйн баримтуудын ангилал.....	34
Хүснэгт 3. Чанарын Удирдлагын хөгжлийн үе шатыг тодорхойлох шалгуур.....	38
Хүснэгт 4. Судалгаанд оролцогсодын ерөнхий мэдээлэл(хувиар).....	41
Хүснэгт 5.Өрх, Сумын ЭМТ-ийн ЭМТҮ-ний чанар сайжруулах үйл ажиллагааны дотоод хяналтын үйл ажиллагаа.....	46

ДОЛОО. НОМ ЗҮЙ

1. Дамдинсүрэн.А. Эрүүл мэндийн тогтолцоо, чанар ба өөрчлөлт шинэчлэлт. Улаанбаатар:2010.х.11-15.
2. ЭМЯ,ММСС, Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлага, төлөвлөлт чанарын үнэлгээнд хийсэн судалгааны тайлан.Улаанбаатар:2010.
3. ЭМЯ. ММСС, Эрүүл мэндийн төсөл. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар. Гарын авлага. Улаанбаатар:2012.х.122.
4. Дамдинсүрэн.А. Эрүүл Мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын хөгжил. Улаанбаатар: 2003.х.15-20.
5. Maimunah A.H,Al-AssafA.F, Rozaini M.Z, Low L.L,4th ed. Measuring & Managing Quality of Health Care. Ministry of Health Malaysia; 2007.p.6-22.
6. Al.Assat.A.E. Quality in health care:An Overview. Health care quality: an international perspective.2001. pp.7-14.
7. Теодор Х.Тулчински, Елена А.Варвикова. Шинэ Нийгмийн Эрүүл Мэнд. Улаанбаатар:2005.х.675-678.
8. Б.Оргил “Эмнэлгийн тусламж, өчигдөр, өнөөдөр, маргааш” 2011.х.112-114
9. Ганчимэг.Г. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох нь. Анагаах ухааны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: ЗГХА-Удирдлагын Академи.2011.
10. Ali.M, Heidar G.M. A comparative studyof total quality management of health care system in India and Iran. 2th ed.BMC;2011[accessed 2013 Jan 12].Vol 4(566).<http://www.biomedcentral.com/1756-0500/4/566>.
11. Норвегийн тусламжийн байгууллага, Монгол улс.Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээг бэхжүүлэх. төслийн үнэлгээ.Улаанбаатар: 2012.

12. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэнд, Нийгмийн хамгаалалын сайдын А/155 дугаар тушаал. Эмнэлгүүдэд чанарын менежер ажиллуулах тухай. Улаанбаатар: 1998.
13. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын 275 дугаар тушаал. Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанарын албаны бүтцийн тухай. Улаанбаатар: 2007.
14. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын А/176 дугаар тушаал. Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний удирдлагын тогтолцоог бэхжүүлэх хөтөлбөр батлах тухай. Улаанбаатар: 2008.
15. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын А/225 дугаар тушаал. Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанарын дотоодын хяналтыг эрчимжүүлэх тухай. Улаанбаатар: 2010.
16. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын 349 дүгээр тушаал. Дүрэм батлах тухай. Улаанбаатар: 2011
17. Монгол Улс. ЭМЯ, МУЗГ. Шадар сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 06/25 дугаар тушаал. Чанарын албаны дүрэм батлах тухай. Улаанбаатар: 2012.
18. Монгол Улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын 375 дугаар тушаал. Эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай. Улаанбаатар: 2012.
19. ЭМЯ, Эрүүл Мэндийн Салбарын Хөгжил Хөтөлбөр-3. GVG зөвлөх баг. Анхан шатны тусламжийн эмнэлгийн техник хэрэгслийн судалгааны тайлан. Улаанбаатар: 2010.
20. Амартүвшин, Оюунбилэг. Г, Чимэдсүрэн. О. Нийслэлийн хоёр дахь шатлалын эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын үнэлгээний зарим асуудалд. Онош сэтгүүл. Улаанбаатар: 2010; 47(03) [http:// mongolmed.mn/article/602](http://mongolmed.mn/article/602).
21. Цэнгэлмаа. Б, Оргил. Б. Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн тусламж үйлчилгээний зарим асуудалд. АУ-ны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль. 2012.
22. Цэрмаа. Т, Дамдинжав. Х. Сумдундын эмнэлгүүдийн үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал. Нийгмийн эрүүл мэндийн магистрийн зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухааны Их Сургууль. 2012.
23. ЭМЯ, ЭМСХХ-3 төсөл. Анхан шатны тусламжийн эмнэлгийн техник, хэрэгсэлийн судалгааны тайлан. Улаанбаатар: 2010. <http://hsdp.org/public/f/5.pdf>
24. ЭМЯ. ММСС, Эрүүл мэндийн төсөл. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар. Гарын авлага. Улаанбаатар: 2012. х. 141.
25. ЭМЯ. ММСС. Эрүүл мэндийн төсөл. Чанарын судалгаа, түүний мэдээлэл боловсруулалт, үр дүнг шинжлэх, тайлбарлах, нэгтгэх үйл явц. Гарын авлага. Улаанбаатар: 2012.
26. ЭМЯ. ЭМСХ-2 төсөл. ЭМХҮТ. Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлагын гарын авлага. Улаанбаатар: 2008. х. 45-67.

- 27.ЭМЯ. НЭМГ. Чанарыг тасралтгүй сайжруулах, хөгжлийг дэмжих, удирдлага зохион байгуулалтыг бэхжүүлэх нь. Онол практикийн бага хурлын илтгэлүүдийн эмхэтгэл.Улаанбаатар:2010.х.21-23.
- 28.ЭМЯ. ЗГХА-ЭМГ. Эрүүл мэндийн үзүүлэлт. Улаанбаатар: 2012.
- 29.Монгол Улс. ЗГТА-Стандартчилал хэмжил зүйн газар. Сум болон Өрхийн ЭМТ-ийн бүтэц,үйл ажиллагааны стандарт. Улаанбаатар:2011. MNS5081:2011, MNS5292:2011.
- 30.Wagner.C, Coppen.R, Poortvliet.M.C. Quality and SafetyManagement in Hospitals. Survey manual of the QSMH. 3th ed.2006; [accessed2013 Nov 23]. <http://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Quality-and-Safety-Management-in-Hospitals.pdf>
- 31.Хои Суен. Медологический анализ теорий педагогических измерений. Пенсильванский университет. США.2006. [accessed 2013 Nov 17]<http://suen.educ.psu.edu/~hsuen/pubs/Gtheory%20Russian.pdf>
- 32.ЭМЯ. ММСС. Татьяна Макарова, Эрүүл мэндийн төсөл. Чанарын үнэлгээний зарчимууд, хэлбэр ба аргачлал, арга хэрэгсэлүүд. Гарын авлага. Улаанбаатар: 2010\2011.
- 33.Авдай.Ч, Энхтуяа.Д. Судалгаа шинжилгээний ажил гүйцэтгэх арга зүй. Улаанбаатар: 2007.
- 34.Отгоннасан.В. Социологийн судалгааны үндсэн аргууд.Улаанбаатар: 2005.
- 35.Страус.А, Корбин.Д, Основы качественного исседования. Обоснованная теория. Москва: 2001.
- 36.Дамдинсүрэн. А, Хишигт. Н. Эрүүл мэндийн чанарын удирдлагыг төлөвлүүлэх нь. Монголын Анагаах Ухаан-80. Эрдэм шинжилгээний хурлын материал. Улаанбаатар; 2001.
- 37.Сосорбарам.Т. Чанарын нэгдсэн удирдлага. Улаанбаатар: 2009.
- 38.Содном.Ц,Тунгалаг.Н.Эмнэлгийнтусламжүйлчилгээнийчанархүртээмжийгсайжруулах.Монголынанагаахухаан.Улаанбаатар.2000;4(113). [http:// mongolmed.mn\mmed\10](http://mongolmed.mn\mmed\10).
- 39.Хандсүрэн.Л. Монгол улсын эрүүл мэндийн салбарын чанарын удирдлагын талаар баримталж буй бодлогод хийсэн шинжилгээ. Анагаах ухааны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. Улаанбаатар: ЗГХА-Удирдлагын Академи.2012.
- 40.ЭМЯ.ЭМСХ-2 төсөл. Нийгмийн эрүүл мэндийн оксфордын гарын авлага. Улаанбаатар:2008.х. 367-467
- 41.Grone.O, Garcia-Barbero.M.Integrated care. A position paper of the WHO European office for integrated health care services.International journal of integrated car; 2001; [12 Jan 2013] Vol 1(1). <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1525335/>.
- 42.Quality and acceriditation in health services. A global review.WHO. Geneva. 2003.

43. Л.Мөнх-эрдэнэ. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын үнэлгээ ба чанарыг сайжруулах арга замууд. бодлогын судалгааны тайлан. Улаанбаатар: 2007.http://www.forum.mn/forum_topics/fellows/LuMunkhErdene.pdf
44. Монгол улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын А/167 дугаар тушаал. Эмнэлгүүдэд орон тооны бус чанарын алба байгуулах тухай. 2000.
45. Paul Kunst. Jos Lemmink, Quality management and business performance in hospitals: A search for success parameters. Total quality management. Vol11(8). 2000.p.1123-1133.
46. Caper P. The epidemiologic surveillance of medical care. Am Public Health. [accessed 20 Jan 2013], Vol77(1)1987.p.(669-670).<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1647068/>.
47. ЭМЯ. Тусламж, үйлчилгээний чанарын хөгжлийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн байдалд хийсэн судалгаа. Улаанбаатар. 2009.
48. Berwick DW. Continuous improvement as an ideal in health care. N.Engl J Med L.1989[20 Jan 2013], Vol320(53-56,) <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2909878>
49. Godlee.F, Jefferso R. Peer Review in Health BMJ publishing Group London.1999.p.8-14.
50. Монгол улс. ЭМЯ. Эрүүл мэндийн сайдын 176 дугаар тушаал. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлагыг бэхжүүлэх хөтөлбөр батлах тухай. Улаанбаатар. 2008.
51. Пүрэв.Ц. Чанарын судалгаа-дүрслэхүй, тайлбарлахуй, ойлгохуй. Улаанбаатар.2012.
52. ЭМЯ. ЭМСХХ. Өрхийн эрүүл мэндийн тогтолцоог хөгжүүлэхэд өрхийн анагаах ухааны оруулах хувь нэмэр. Улаанбаатар. 2005.х.196-214.
53. Наранчимэг.Б. Чанарын судалгааны мэдээ цуглуулах арга аргачлал.Мөнхийн үсэг. Улаанбаатар.2009.
54. John W.C, Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches, Third edition. USA, SAGE publications. 2009.p.93-113.
55. World Health Organization. Global Strage for Health for All by the year 1981. Geneva 2000\2 Jan 2012\ Vol(3). <http://whqlibdog.who.int/publications\9241800038> pdf.
56. ЭМЯ. НЭМГ. Чанарыг тасралтгүй сайжруулах, хөгжлийг дэмжих, удирдлага зохион байгуулалтыг бэхжүүлэх. Онол практикийн бага хурлын эмхэтгэл. Улаанбаатар. 2010.
57. Ганбат.Б. Энхцэцэг.Б, Эмнэлзүйн засаглал нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын хөгжлийн түлхүүр асуудал болох нь.Инноваци. 2008. Боть1(5-1).[http:// mongolmed.mn/article\821](http://mongolmed.mn/article\821).
58. ЭМЯ. ЭМШУИС. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанар, аюалгүй байдал. (Үнэлгээний тайлан). Боть1. Улаанбаатар. 2013.

- 59.Цэцэгээ. П, Солонго. А., Навч.Т, Нийгмийн судалгааны аргазүйн гарын авлага.
Улаанбаатар 2001.х.22-48.
- 60.Монгол улс. Норвегийн тусламжийн байгууллага. Эрүүл мэндийн анхан шатны
тусламж үйлчилгээний төслийн үнэлгээний тайлан. Улаанбаатар.2012.х.28-40.
- 61.Дамдинсүрэн.А, Ганчимэг.Г, Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанарын
удирдлага. Улаанбаатар. 2011.
- 62.ЭМЯ. ЗГХА-ЭМГ. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын удирдлагын
тогтолцоог бэхжүүлэххөтөлбөрийн дунд хугацааны үнэлгээний тайлан.
Улаанбаатар. 2011.
- 63.Шуурав. Я. Бүтээлийн дээжис. Улаанбаатар. 2009.
- 64.Реминго.Д, Меркадо.Р.Н, болон бусад. Эмнэлгийн удирдлагын үндэс. Орчуулга.
Улаанбаатар. 2004.